

Møtedato: 15. juni 2016
Arkivnr.:
2016/146

Saksbeh/tlf:
Jon Tomas Finnsson/Linn Gros

Sted/Dato:
Bodø, 3.6.2016

Styresak 74-2016

Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB¹ 2016-2025

Formål

Helse Nord's *Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB 2016-2025* har vært på høring og fremmes nå for styret i Helse Nord RHF for endelig godkjenning.

Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB beskriver krav til faglig kompetanse i psykisk helsevern og TSB i Helse Nord. Alle enheter skal ha basiskompetanse til å utrede og påbegynne behandling av de vanligste og mest utbredte tilstandene. I tillegg skal alle helseforetak tilby spesialiserte tjenester til komplekse eller lavfrekvente tilstander.

For at pasientens helsetjeneste skal utvikles i tråd med Helse Nord's kjerneverdier om kvalitet, trygghet og respekt, er det behov for å utvikle gode systemer for å følge opp pasientsikkerhet, sikre pasient- og brukermedvirkning og at tjenestene er virksomme og effektive.

Organisering og forankring

Utviklingsplanen er utarbeidet av fagpersoner og brukerrepresentanter fra Helse Nord, de fire helseforetakene, SANKS², KS³ Nord-Norge og konserntillitsvalgt. Rapporten er basert på arbeidet til fire arbeidsgrupper, en for hvert av fagområdene (psykisk helsevern for barn og unge, psykisk helsevern for voksne og TSB). Underveis i arbeidet ble det opprettet en egen arbeidsgruppe for sikkerhetspsykiatri.

Fagsjefene i HF-ene har vært styringsgruppe, sammen med konserntillitsvalgt. En regional prosjektgruppe med KS Nord-Norge, SANKS og to brukerrepresentanter har fulgt opp arbeidet underveis. Prosjektet har avgitt regelmessige statusoppdateringer til Regionalt brukerutvalg og samarbeidsmøtet, og de tre fagrådene er brukt som referansegruppe gjennom hele prosjektperioden.

Utviklingsplanens innhold og utviklingsområder

Utviklingsplanen definerer innhold i begrepet *pasientens helsetjeneste* gjennom sterk brukermedvirkning, vekt på kvalitet og pasientsikkerhet, kunnskapsbasert praksis og innføring av et system for å overvåke pasientskader i psykisk helsevern og TSB.

¹ TSB: Tverrfaglig spesialisert rusbehandling

² SANKS: Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern

³ KS: Kommunesektorens organisasjon

I årene fremover bør det satses ytterligere på å videreutvikle digitale helsetjenester, helsetjenester til samisk befolkning, fremmedkulturelle og fremmedspråklige. Planen stiller krav til hva som skal være basiskompetanse ved alle behandlingssenheter, og angir områder for spisskompetanse for de tre fagområdene.

I Helse Nord skal psykisk helsevern for voksne frem mot 2025 fortsatt ha DPS som veien inn og ut fra spesialisthelsetjenesten. DPS skal ha et komplett behandlingstilbud med polikliniske og ambulante tjenester, akuttjenester gjennom døgnet og et differensiert døgntilbud.

Psykisk helsevern for barn og unge (BUP) skal ha et tilbud for barn fra spedbarnsalder til unge voksne. BUP skal tilby poliklinisk behandling og ambulante tjenester, akuttjenester og døgnbehandling.

TSB skal ha akuttjenester gjennom døgnet, døgntilbud, ambulante tjenester og poliklinisk tilbud. Tjenestetilbudet i TSB skal samorganiseres med DPS.

Spesialpsykiatrien skal tilby høyspesialiserte tjenester til de alvorligst rammede pasientgruppene.

Enkelte behandlingstilbud er i dag mangelfullt utbygget eller har for lav kapasitet i tjenesten. Nye behandlingstilbud og styrking av eksisterende tilbud er derfor to av planens utviklingsområder. Det er særlig spesialpsykiatriske tilbud i psykisk helsevern for voksne som foreslås etablert. Arbeidsgruppen for sikkerhetspsykiatri anbefaler å etablere regionale sikkerhetsplasser i regionen. Det er også meldt inn behov for et eget døgntilbud til personer med samtidig psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser og til personer med alvorlige psykiske lidelser som ønsker et medikamentfritt døgntilbud.

Planens øvrige utviklingsområder er kvalitet og fagutvikling, og kompetansebygging og utdanning. Psykisk helsevern og TSB mangler i dag et system for å registrere pasientskader, og det finnes få faglig egnede kvalitetsindikatorer. For pasienter i psykisk helsevern og TSB er en meningsfull hverdag med mulighet for deltagelse i samfunnet, sentralt for livskvalitet og tilfriskning. For å hindre frafall fra skole og arbeidsliv, må tjenesten legge til rette for at mennesker med psykiske lidelser kan mestre hverdagen. Helse Nord skal derfor ha et tilbud både til pasienter som raskt kan hjelpes tilbake til normal fungering, og til de som trenger oppfølging over tid.

Utviklingsplanen fokuserer på overordnede faglige krav og konkrete utviklingsområder. Det er derfor flere områder i tjenesten som ikke beskrives nærmere i planen. Planen stiller faglige krav til psykisk helsevern og TSB, men tar ikke stilling til hvordan helseforetakene skal organisere eller dimensjonere tilbudet.

Økonomi

Under forutsetning av styrets godkjenning av *Plan for Helse Nord 2017–2020* er det for 2017 planlagt med en realvekst på 43 mill. kroner til psykisk helse og TSB.

Den består av:

- *Plan for Helse Nord 2017–2020, utviklingsplan psykisk helse/TSB* 30 mill. kroner
- Dempe omfordelingsvirkninger av ny inntektsmodell 10 mill. kroner
- Andel av fri realvekst 3 mill. kroner

Veksten er planlagt brukt til å finansiere utviklingsområdene for 2017.

Tabell 1: Utviklingsområder i perioden med budsjett (1000 kroner)

Satsningsområder utviklingsplan PHV og TSB	2016	2017	2018	2019	2020
Nye behandlingstilbud	16 700	31 200	31 200	45 700	53 700
Styrke eksisterende behandlingseenheter	4 250	6 300	20 300	20 300	20 300
Kvalitet og fagutvikling	750	1 200	10 000	12 000	12 000
Kompetansebygging og utdanning	3 300	4 300	8 500	10 000	12 000
SUM	25 000	43 000	70 000	88 000	98 000

Tabell 1 viser kostnader knyttet til særskilt finansierte utviklingsområder i første del av perioden. Økonomiske rammer fastsettes av styret i Helse Nord RHF i *Plan for Helse Nord 2017-2020*. Det er i *Plan for Helse Nord 2017-2020* lagt opp til å ytterligere styrke psykisk helsevern og TSB, i tråd med den gyldne regel. Budsjetttrammene viser kun økonomisk tilskudd som gis utenfor basisrammen, og det forutsettes at generell omstilling i tjenesten skjer innenfor ordinær rammefinansiering.

Høringen

Høringsbrevet ba om en vurdering av behov og geografisk plassering av regionale sikkerhetspsykiatriske senger, samt en vurdering av behov for et døgntilbud til personer med samtidig psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser. 26 ulike institusjoner avga hørings svar.

Helse Nord sine fire helseforetak leverte styrebehandlete høringsinnspill som ligger vedlagt denne styresaken. Det kom også høringsinnspill fra brukerorganisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og enkeltpersoner. Samtlige høringsinnspill ligger offentlig tilgjengelig på Helse Nord sine nettsider. Et sammendrag av høringsinnspillene ligger som vedlegg.

Høringen ga støtte til å opprette regionale sikkerhetspsykiatriske senger, og en fordeling av sengene mellom Universitetssykehuset Nord-Norge HF og Nordlandssykehuset HF. Høringen støttet vurderingen om et udekket behov for et døgntilbud til personer med samtidig psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser.

Utviklingsplanen ble lettere redigert etter høringsrunden. Det tatt inn et avsnitt om økt bruk av frivillighet og reduksjon av tvang, og teksten om brukermedvirkning ble utvidet. Det ble ellers gjort noen mindre språklige justeringer, blant annet for å fremheve Helse Nords særskilte ansvar overfor den samiske befolkningen. Avsnittet om økonomi ble forenklet slik at den nå viser planenes utviklingsområder.

Medbestemmelse

Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB 2016-2025 vil bli drøftet med de konserntillitsvalgte og konsernverneombud i Helse Nord RHF, den 14. juni 2016. Protokoll fra drøftingsmøtet legges frem ved møtestart.

Brukermedvirkning

Utviklingsplan for psykisk helse og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Helse Nord 2016-2025, høring ble behandlet i det Regionale brukerutvalget i Helse Nord RHF, den 17. mars 2016, jf. RBU-sak 18-2016. Følgende vedtak ble fattet:

1. *Regionalt brukerutvalg i Helse Nord RHF støtter de vurderingene som er gjort i utkast til Utviklingsplan for psykisk helse og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Helse Nord 2016-2025. RBU er fornøyd med at utviklingsplanen gir innhold til begrepet pasientens helsetjeneste, og at brukerrepresentanter har vært aktivt involvert i utarbeidelsen av plandokumentet.*
2. *RBU har følgende innspill til utviklingsplanen:*
 - a. *Satse på alderspsykiatri*
 - b. *Planen må legge vekt på barn som pårørende.*
 - c. *Planen må legge vekt på migrasjonshelse/helse for innbyggere fra fremmede kulturer.*
 - d. *RBU vil uttrykke bekymring for reduksjon av sosialfaglig kompetanse i psykisk helsevern. Det er viktig å forstå rusmisbruk og psykiske lidelser også i relasjon til samfunnsmessige og miljømessige forhold. Sosialfaglig kompetanse må derfor være en del av psykisk helsevern.*
 - e. *RBU anbefaler at personer med utviklingshemming og psykiske lidelser må få tilgang på samme tjenester som andre i psykisk helsevern, for barn, ungdom og voksne. Det har de ikke i dag, og det legges heller ikke opp til det i utviklingsplanen fram til 2025. Det er ikke nok med noen døgnplasser. Kompetansen om utviklingshemming og psykiske lidelser må styrkes både i DPS-ene, i BUP og ved sentraliserte sykehusfunksjoner for voksne. Slik det er i dag er de utestengte, og dette er i strid med FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD) som Norge har ratifisert i 2013, jf. artikkel 25 om Helse. Vi er forpliktet til å ta hensyn til konvensjonen.*

Adm. direktørs vurdering

Utviklingsplanen stiller faglige krav til de tre omtalte fagområdene som bidrar til å sikre pasientene i Helse Nord et likeverdig tilbud for sine psykiske lidelser og ruslidelser. Det stilles faglige krav til at alle DPS-ene skal ha et differensiert døgntilbud, akutttilbud og ambulansetjeneste, noe som for enkelte DPS bli krevende å etablere alene. Kravene kan eventuelt løses gjennom et samarbeid med andre DPS.

TSB er ulikt organisert i helseforetakene i Helse Nord. For å sikre et likeverdig tilbud, bør det utarbeides en regional fagplan for TSB som beskriver innhold, organisering og kapasitet i tjenesten.

Arbeidet med planen har avdekket områder med behov for videre utvikling, slik som tilbudet til personer med psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser, regional sikkerhetspsykiatri og kompetanse og behov for et døgntilbud for personer med alvorlig psykisk lidelse som ønsker et medikamentfritt tilbud. Dette er behandlingstilbud som prioriterer pasienter med alvorlige og sammensatte lidelser.

Styret i Helse Nord RHF inviteres til å fatte følgende vedtak:

1. Styret i Helse Nord RHF vedtar *Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB 2016-2025* som retningsgivende for den videre utviklingen av fagområdet i foretaksgruppen.
2. Styret ber adm. direktør om å vurdere utviklingsplanens tiltak og budsjett i forbindelse med oppdragsdokument og budsjett i årene fremover.
3. Styret ber adm. direktør om å sørge for at det i løpet av 2016 etableres et døgntilbud med to plasser for personer med samtidig psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser.
4. Styret ber adm. direktør videre om å sørge for at det etableres fem regionale sikkerhetspsykiatriske senger i regionen innen 2025. De første tre sengene etableres ved Universitetssykehuset Nord-Norge HF fra 2019. De resterende to etableres ved Nordlandssykehuset HF fra 2020.
5. Styret ber adm. direktør om å etablere en regional kompetansetjeneste for sikkerhetspsykiatri i Helse Nord.
6. Styret ber adm. direktør om å starte arbeidet med en regional fagplan for tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).

Bodø, den 3. juni 2016

Lars Vorland
Adm. direktør

Vedlegg:

1. *Utviklingsplan for psykisk helsevern og TSB 2016-2025* med alle vedlegg, utkast
2. Høringsinnspill fra Finnmarkssykehuset HF
3. Høringsinnspill fra Universitetssykehuset Nord-Norge HF
4. Høringsinnspill fra Nordlandssykehuset HF
5. Høringsinnspill fra Helgelandssykehuset HF
6. Oversikt høringsinnspill sammenfattet

Vedleggene er lagt ut på Helse Nord RHF's nettside - se her:

[Styremøte i Helse Nord RHF 15. juni 2016](#)